

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filosofická fakulta

Ústav politologie

Diplomová práce

Bc. Jakub Hodbod' MSc.

**Politické dimenze československého exilu
v Kanadě 1948 - 1989**

Political Dimensions of the Czechoslovak Exile in Canada 1948 -1989

Praha 2011

vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Kocian, CSc

ABSTRAKT

Předkládaná práce komplexně představila politické aktivity československého exilu v Kanadě a jejich dimenze ve sledovaném období 1948-1989. Studie je vyústěním téměř šesti let výzkumu, který autor realizoval částečně mezi krajanskou komunitou v Kanadě. Práce tak využívá nově objevené primární pramenné materiály získané v kanadských veřejných i privátních archivech v kombinaci s metodou orální historie (interview s krajany) a heuristickým využitím existujících publikovaných poznatků.

Kromě politických aktivit československých exilových a krajanských organizací a jednotlivců práce zkoumala také politické dimenze kulturně-vzdělávacích a tělovýchovných aktivit exilu v Kanadě a nastiňuje aktivity komunistického režimu proti exilu v Kanadě.

Československá komunita byla na prahu února 1948 poměrně dobře organizována, s pevnou členskou základnou klíčových krajanských organizací a zkušenostmi s organizováním pomoci během 2. světové války. Ve srovnání se separatisticky smýšlející slovenskou komunitou ovšem postrádala finanční a materiální zázemí. Zásadní roli v pomoci „únorovým“ exulantům hrály organizace Československé národní sdružení v Kanadě, Masarykův ústav a Sokol, úspěšná byla i kooperace s nově vzniklými subjekty jako např. Americkým fondem pro československé uprchlíky či Radou svobodného Československa. Kontakt částečně zajišťovali již nově příchozí politicky aktivní exulanti. V Kanadě se usadilo několik prominentních politiků poválečného Československa, zejména z Československé strany národně socialistické. Východní pobřeží Kanady sloužilo jako základna také pro slovenský secesionistický i umírněný exil. Konfrontace probíhala nejen na ose česko-slovenské. V průběhu 50. let došlo kvůli personální provázanosti k částečnému paralyzování některých exilových aktivit. Důvodem byly spory stranického, osobního a mezigeneračního rázu mezi dynamicky vystupujícími poúnorovými exulanty a předválečnými etablovanými krajany. Rozepře nejvíce postihly sokolské hnutí, kde až do poloviny 60. let 20. století fungovaly dvě paralelní organizační

struktury, vedly však také ke vzniku nového významného periodika (Naše hlasy). Polemiky samozřejmě snižovaly dopady jinak úspěšné činnosti, která si kladla za cíl prosazovat mezi kanadskou veřejností a politickou scénou otázku nesvobody Československa.

Názorový rozkol mezi částí komunity ohledně postoje exilu k „reformním“ snahám komunistů v rámci Pražského jara byly přerušeny okupací Československa. Československý exil dokázal reagovat velmi efektivně na změnu situace a stal se vedle organizací v USA klíčovým pomocníkem v emigraci „posrpnových“ emigrantů a exulantů. Československá menšina v Kanadě se rozrostla o tisíce nových příslušníků také díky vhodné vnitropolitické situaci a motivaci kanadské vlády. Součástí politické agendy se stala poměrně pravidelná komunikace politického programu exilu s představiteli kanadské administrativy. Plánovaně byl budován vztah s klíčovými kanadskými ministerstvy. Postupné formování pozice krajanů na kanadské politické scéně se projevilo ve druhé polovině 70. let, kdy se v koordinaci s Radou svobodného Československa podílel exil na tvorbě kanadských postojů pro jednání Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v Helsinkách a Bělehradě. Důležitým tématem se v tomto období stala problematika úpravy právního vztahu s Československem. Komunikace a propagace cílů československého exilu v Kanadě probíhala nejen přímou formou oficiálních jednání a protestních apelů. Důležitou roli v tomto procesu hrála i nepřímá podpora formou vědeckých (práce Společnosti pro vědy a umění), kulturních (vydavatelská činnost Sixty-Eight Publishers, rozhlasové vysílání) a tělovýchovných (Sokol) aktivit, které tak tvoří nedílnou součást politických dimenzí exilu v Kanadě.

Komunistický převrat exil neočekával, záhy se však program krajanské komunity přizpůsobil nové situaci a ještě na konci sledovaného období byla zahájena řada iniciativ, které měly pomáhat s tak dlouho očekávanou obnovou demokracie v Československu.

V rámci diplomové práce bylo přistoupeno k výzkumu vymezené problematiky co nejkomplesněji. Přesto se na jeho konci objevuje stále celá řada otazníků a možností pro další výzkum. Z hlediska zkoumané materie existuje prostor k analýze a zpracování

dosud „nedotčených“ archivních materiálů v České republice i Kanadě. Ačkoliv si práce kladla za cíl nastínit také „opačný“, tedy komunistický pohled na československý exil, právě hlubší a zevrubná analýza postoje komunistického režimu i kanadské administrativy v průběhu času by jistě byla velkým přínosem ke zkoumané problematice. Českými autory v podstatě nedotčeným tématem je také výzkum předválečné vlny demokraticky smýšlejících sudetských Němců.